

Отримано: 18.11.2020 р.

Прорецензовано: 30.11.2020 р.

Прийнято до друку: 07.12.2020 р.

e-mail: odudko@ukr.net

DOI: 10.25264/2409-6806-2020-31-208-214

Супронюк О. Фонд відділу зарубіжної україніки НБУВ як джерело для вивчення історії нової української літератури (Ігор Костецький та Олександра Черненко про Василя Стефаника). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. Острог, 2020. Вип. 31. С. 208–214.

УДК 930.2: 94(477).15 : 82(477) (091)

ORCID: 0000-0003-1435-5913

Оксана Супронюк

ФОНД ВІДДІЛУ ЗАРУБІЖНОЇ УКРАЇНІКИ НБУВ ЯК ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ (ІГОР КОСТЕЦЬКИЙ ТА ОЛЕКСАНДРА ЧЕРНЕНКО ПРО ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА)

Стаття присвячена реценції творчості В. Стефаника у дослідженнях вчених українського зарубіжжя. Аналізуються наукові праці з колекції відділу зарубіжної україніки НБУВ таких дослідників, як І. Костецький (Німеччина), О. Черненко (Канада), М. Стех (Канада), які дослідили творчість В. Стефаника у європейському контексті розвитку культури і подали новий погляд на роль і місце В. Стефаника в ньому, приділили увагу розвитку української мови і значення її в історичному процесі формування української самототожності.

Ключові слова: Василь Стефаник, «степанікіана» фонду відділу зарубіжної україніки НБУВ, дослідники українського зарубіжжя, І. Костецький, О. Черненко, М. Стех.

Oksana Suproniuk

BOOK FUND OF THE DEPARTMENT OF FOREIGN UKRAINIAN STUDIES OF THE VNLU AS A SOURCE FOR STUDYING THE HISTORY OF MODERN UKRAINIAN LITERATURE (IHOR KOSTETSKY AND OLEKSANDRA CHERNENKO ABOUT VASYL STEFANYK)

The basis for the study is the book fund of the Department of Foreign Ukrainian Studies of the VNLU, which has become an important information resource for source studies of works by scientists of the Ukrainian diaspora. It gives an opportunity to explore the history and evolution of creative interpretations of Vasyl Stefanyk's cultural heritage.

The article examines the “Stefanykiana” of the Ukrainians abroad, which puts the writer's legacy in the global context. The works of I. Kostetsky, O. Chernenko, and M. Stekh present V. Stefanyk's work for the first time against the background of processes that took place in European cultural and art life at the turn of the century, during the prime era of modernism. Stefanyk's work was discovered by the Poles W. Moraczewski and S. Przybyszewski, who introduced him to their artistic environment and began to translate, print and promote his works. The chief theorist of modernism S. Przybyszewski considered him as a genius and put V. Stefanyk's name next to the most prominent writers of Europe. The Polish critic H. Heschel considered his work as more interesting than the work of the Nobel Laureate W. Reymont.

However, the reception of Stefanyk's works by the Ukrainian Galician community was adverse. There were objective and subjective processes of Stefanyk's rejection from his native Ukrainian environment with its “folk” and “enlightenment” canon (i.e. the writer was to serve the people, write for the people, as well as awaken and develop the people). Stefanyk was an expressionist and a world-class writer who managed to get to the heart of things and phenomena, and portray life and people in a style inherent in European and world writers. The conflict with Ukrainian environment forced him to stop writing. He did not write for 15 years. As a result, the opportunity to bring his own people and literature to the international cultural space and to establish them in world culture was lost. I. Kostetsky believes that the fact that Stefanyk was unable to actualize himself under the pressure of his native Galician environment is one of the most burdensome points of the Ukrainian collective guilt.

Key words: Vasyl Stefanyk, “Stefanykiana” of the Department of Foreign Ukrainian Studies of the VNLU, researchers of Ukrainian abroad, I. Kostetsky, O. Chernenko, M. Stekh.

Кожний письменник приходиться в цей світ, щоб сказати нам щось головне про світ, який його оточує, і про нас. Сьогодні згадуємо Василя Стефаника, 150-річчя з дня народження якого будемо відзначати у 2021 році, оскільки ювілей – це завжди привід сказати головне про роль і місце письменника в історії української літератури, осмислити його внесок в розбудову культурного поля України.

Існує велика література в українській еміграції і у Великій Україні, присвячена вивченню і осмисленню творчості В. Стефаника. «Стефаникіана» українського зарубіжжя ставить спадок письменника у світовий контекст.

Як вважає відомий канадський українознавець Марко Стех, знадобилося 70 років, щоб з'явилася адекватна оцінка творчості Стефаника. Він має на увазі працю Олександри Черненко «Експресіонізм у творчості Василя Стефаника», яка вийшла друком у 1989 р. [5].

Але й у попередні історичні періоди було немало інтерпретацій творчості письменника. Фонд відділу зарубіжної україніки (ВЗУ) Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (НБУВ) є важливим джерелознавчим та інформаційним ресурсом репертуару праць вчених української діаспори з різних питань і дає можливість дослідити в нашому випадку еволюцію творчих інтерпретацій культурного спадку Василя Стефаника.

Одним із фундаментальних досліджень про нього є книжка Луки Луціва, американського українознавця, доктора філософії, журналіста, члена НТШ, дослідника, який понад 30 років збирав матеріали про Стефаника і видав її до 100-річного ювілею письменника [4]. Це була «праця всього життя» Л. Луціва, в якій він виклав історію творчого життя В. Стефаника, уникаючи академічного викладу, легким художнім стилем наближаючи його до читача. Луців створив панорамну картину півтора-столітнього історичного шляху української нації та письменства і продемонстрував феномен провісника українського відродження В. Стефаника, звернувши увагу на те, що його твори перебувають у стильовому просторі від реалізму до символізму.

Одне з завдань, яке дослідник ставив перед собою, було викриття ідеологічних спекуляцій, яких зазнавала творчість Стефаника в радянській Україні. Він активно полемізує з радянськими науковцями, розкриваючи ідеологічну упередженість їх досліджень. Але йому притаманна також певна політична світоглядна спрямованість, відстоювання національно-патріотичних засад, які були цілком знівельовані в лещатах тоталітарної системи. То ж полеміка, з якою виступав Л. Луців проти радянських вчених була важливим чинником для подальшого осмислення творчості великого письменника.

Зовсім інакше, цікаву й контроверсійну концепцію ролі В. Стефаника в історії українського письменства, сформулював Ігор Костецький, видатний німецький українознавець, письменник, перекладач, видавець. В наші дні її пропагує і популяризує у своїх текстах Марко Стех [6, с. 331].

Цю концепцію Костецький виклав у своєму дослідженні «Стефан Георге: особистість, доба, спадщина»¹, що була вступом до першого україномовного зібрання творів уславленого німецького поета-символіста [3]. В ньому подано широкий панорамний огляд розвитку української літератури у зв'язку з загальними європейськими тенденціями розвитку літератури і мистецтва кінця ХІХ – початку ХХ століть. В своєму дослідженні І. Костецький висловив багато цікавих і парадоксальних думок, які були і є до сьогодні предметом жвавих дискусій. Разом з тим, це одна з найбільш глибоких робіт, написаних автором українцем про історію української літератури. Значну увагу в ній приділено і В. Стефанику.

Думки Костецького про мистецтво, про служіння мистця людям були схожі з думками на цю ж тематику В. Стефаника. Проглядаються спільні риси в творчій долі В. Стефаника і І. Костецького. Обоє народилися в один день – (14 травня), обоє творили в переломні моменти в історії культури (Стефаник за зламів ХІХ і ХХ століть, Костецький на зламів середини ХХ ст.), подібними були їх уявлення про те, що митець у своїй творчості повинен служити людству, а не своїй вузьконаціональній «громаді» (всередині якої обоє, кожен у свій історичний час, мали складні стосунки з її членами). Художній стиль їх прозових творів дослідники їх творчості в другій половині ХХ ст. назвали експресіонізмом [2; 8]. Покоління В. Стефаника і покоління І. Костецького були закинуті у цей світ в епоху зламу, коли в результаті світових воєн відбувся розпад картини буття, і стали модними анархія і тотальне неприйняття дійсності. Щоденне існування було пройняте відчуттям вселенської катастрофи. Модернізм в кінці ХІХ ст. став своєрідною епохою відродження, – він рятував світ і людство в

¹ Вперше надруковано в двотомнику «Вибраний Стефан Георге» по-українському та іншими, передусім слов'янськими мовами: у 2 т. /видали І. Костецький, О. Зуєвський. Штутгарт: На горі, 1968–1973.

ньому від повної руйнації, був покликаний відновити втрачений рай людства. Культура залишалася єдиним фундаментом, опорою для творчих особистостей. Митець був покликаний створювати новий світ, спасіння людства було в мистецтві. В. Стефанік і І. Костецький були людьми мистецтва.

З блискучого есею про творчість Стефаніка всередині огляду розвитку української писемності, поданого Костецьким, дізнаємося, що найцікавіший, найбільш насичений період творчого життя Стефанік прожив у Кракові в кінці XIX ст. (де він студіював медицину), коли він мав змогу відчувати мистецьку боротьбу різних напрямів у західноєвропейському літературному контексті, мав можливість формувати власне мистецьке обличчя.

У Кракові його небуденний талант побачив поляк, Вацлав Морачевський, який не лише наполегливо заохочував Стефаніка писати, але й став першим перекладачем його творів. Українець В. Стефанік мав у В. Морачевському одного з найвдячніших своїх поціновувачів, що поставив його творчість в європейський контекст, акцентуючи увагу читача на національних ознаках таланту останнього. А коли новелами захопився провідник польського модернізму Станіслав Пшебишевський і надрукував їх у журналі «*Życie*», то перед молодим прозаїком-новелістом відкрилися двері до міжнародного визнання.

С. Пшебишевський був теоретиком мистецтва і автором ідеологічних трактатів. Його діяльність була епохою в історії польської культури, що тривала одночасно з епохою європейського модерну (1891–1918). Він належав до середовища видатних європейських інтелектуалів і митців, таких як: Кнут Гамсун, Юхан-Август Стріндберг, Ріхард Демель, Едвард Мунк. Його белетристикою зачитувались і в Чехії, і в Російській імперії. Від 1902 р. Всеволод Мейерхольд почав ставити на сцені головні п'єси Пшебишевського («Відвічну казку», за участю Віри Комісаржевської), а наприкінці 1917 р. вийшов на екрани фільм «Сильна людина» за романом Пшебишевського, в якому Мейерхольд сам грав [3, с. 497]. Саме Пшебишевському завдячує українська література тим, що він почав друкувати В. Стефаніка, висловлюючи щире захоплення його творами. Як пише І. Костецький, «Пшебишевський був у нього достеменно закоханий усім розмахом своєї екзальтованої натури» [3, с. 494].

Коли в одному зі своїх дописів, С. Пшебишевський перераховував свої заслуги в ознайомленні поляків з сучасними авторами, він ставив Василя Стефаніка в одному ряду з європейськими письменниками – Едгаром По, Фрідріхом Ніцше, Жорісом-Карлом Гюїсмансом і Отакаром Бржезіною [3, с. 497].

Завдяки середовищу Пшебишевського Стефанік став близьким до кола гуртка «Молода Польща», польських модерністів, в якому розвивалися і утверджувалися нові принципи мистецтва і літератури. Слава його розкочувалася концентричними колами. Крім перекладів польською мовою (Ян Петшицький, Ян Стен (псевдонім Людвіка Брунера), Владислав Оркан) почали виходити переклади російські, німецькі, латиські, словацькі, білоруські [3, с. 496]. Різномовна критика була єдина в своїй оцінці: в Європі з'явилася нова зірка, письменник – великий митець слова, в особі якого молодій українській літературі пощастило збагатитися першорядним талантом. Видатний польсько-єврейський критик Генріх Гешелес назвав Стефаніка першим письменником своєї нації з наскрізь індивідуальним та неповторним мистецьким обличчям, і ставив його творчість вище творів Лауреата Нобелівської премії Владислава Реймонта [3, с. 502].

Захоплені відгуки лунали навіть з несподіваних джерел. Приміром, упереджено налаштований супроти української літератури Максим Горький, став радити досвідченим письменникам читати Стефаніка, аби повчитися, як «коротко, сильно і страшно» пише ця людина [3, с. 497].

На зламі століть Стефанік добився видання трьох збірок емоційно різючих творів в українському оригіналі. І хоч на них позитивно відгукнулися українські письменники, від І. Франка до Лесі Українки, загальна галицька громада поставилася до Стефаніка-письменника, не те, що холодно, а вороже. Йому пояснили, що хоча в тих оповіданнях є талант, але в них нема служби громаді, науки для теперішнього покоління. Як для тих чиновників кінця XIX ст., так і для багатьох сучасних подібних людей, служба громаді означала службу політичним потребам дня. А література мала задовольняти утилітарну функцію носія ідеологічних гасел [5].

Відомо, що в Україні як у кінці XIX ст., так і згодом, панівним був дискурс народницько-просвітнянської літератури з невід'ємною ідеєю служіння народові. «Письменник мав вчити, виховувати, будити його (і це зрозуміло щодо бездержавної, вічно гнобленої нації), то й початкуючий письменник мусив не забувати, що він є слугою народу. Невдала перша спроба із друкуванням його «обра-

зочків» мотивувалась видавцями потребою «служби громаді», відсутністю «науки для теперішнього покоління» у душі традицій [7, с. 184]. У результаті українська література штучно обмежувала себе, перетворившись на літературу «для домашнього вжитку», яка була німою для всіх інших [3, с. 477].

Особливо гостро галицька громада зустріла такі шедеври, як новелу «Новина», в якій Стефаник описав долю батька, що серед злиднів вирішив втопити своїх дітей. Або «Злодій» – про самосуд селян над крадієм. Авторів закидали, що він сіє наклепи на честь і душу галицького селянина.

Сам Стефаник, пригнічений ворожими нападами земляків, заявив, що писати так, як від нього вимагають, він не хоче і не вміє. «Унікаючи тенденційності аж до внутрішньої готовності не писати українською мовою, Стефаник відстоює право митця служити людям, а не громаді, тим самим відстоюючи, загальнолюдський, а не вузькопартійний характер своєї творчості» [1, с. 168].

Цькування з боку громади стало таким болісним для чутливого автора, що через два роки після блискучого дебюту, на вершині його творчих можливостей, він замовк і на довгий час припинив писати.

Він не писав 15 років (1902–1916).

Під тиском свого українського оточення Стефаник віддав себе політиці, став послом до австрійського парламенту, місцевим громадським діячем, але якими ж дрібними і скороминущими були його досягнення на цій ниві в порівнянні з тим, що він міг би зробити в царині культури.

Згодом у Відні, далеко від домашніх критиків, він почав писати знову. Писав і в 1920-тих роках, та вже не повернулася нагода розвернути крила у міжнародному контексті. Адже на думку літературознавців, на початку ХХ ст. він мав неповторну нагоду утвердити себе, а відтак свою мову, літературу і свій народ в світовій культурі.

Таким чином, Стефаник залишився маловідомим автором з невідомого народу. А весь його творчий доробок вкладається в одну невелику книжку. Про це пише Костецький, називаючи Стефаника геніальним письменником і підкреслюючи, що саме Станіславу Пшебишевському він завдячував своїм виходом у світ. Василь Стефаник – «український письменник, який мав усі природні права й усі потрібні амбіції, щоб проштовхнути українську літературу нарешті у світ, і остаточний неуспіх якого належить, до особливо обтяжливих пунктів української колективної провини» [3, с. 487].

На глибокі і вдумливі інтерпретації творів Стефаника довелося чекати аж до 2-ї пол. ХХ ст. в еміграції [5]. Вже згадувана книжка дослідниці з Канади О. Черненко (дружини І. Лисяка-Рудницького), зробила справжній прорив, поставивши письменника у світовий контекст мистецтва. Авторка доводить, що джерела творчості письменника лежать не в народності і реалізмові, як це твердили критики з СРСР, а в модерністичній течії експресіонізму, який тільки почав зароджуватися в Європі в той час, коли молодий Стефаник писав свої твори. «Експресіоністів не цікавили в мистецтві соціальні чи політичні теми, навіть психологія персонажів була другорядною. Твір мистецтва мав бути для них метафізичною візією, яка проникає за поверхню видимості, за міраж предметів, явищ, в суть речей, в сферу духу. Мистець експресіоніст не шукав в мистецтві моралі або краси, бо всі вияви духу вважав рівноцінними, – красу і потворність, добро і зло, життя і смерть. А в людині шукав голої душі, того, що робить нас людьми не в сфері біології, а в царині духовній, що є основою життя. Тому Стефаник вибирав персонажами своїх новел не інтелігенцію, чиї душі захищені за масками освіти і цивілізованості, а простих селян в екстремальних життєвих ситуаціях, які оголювали їх глибинну суть. Він зображав у творах не поверхові суспільні процеси, яких чекали політизовані сучасники, а універсальні дилеми людського буття» [5].

І. Костецький реферує думки з мистецьких трактатів С. Пшебишевського: «Мистецтво не має ніякої мети, воно править за мету саме в собі, править за абсолют, бо відбиває абсолют – душу. [...] Мистець стоїть понад життям, понад світом, є Пан Панів, не загнуданий ніяким законом, не обмежуваний ніякою силою людською». Ще страшніші для всіх народників, просвітян і просто дилетантів слова містяться між цими двома постулатами: «Впливати на суспільство повчально, або морально, розбуджувати в ньому суспільні інстинкти за допомогою мистецтва означає понижувати його, спихати у узвиш абсолюту до нужденної випадковості життя, а мистець, який це робить, не гідний називатися мистцем». І ще: «Мистецтво демократичне, мистецтво для народу це гидке й пласке баналізування засобів, яких уживає мистець, це плебейське уприсупнення того, що з природи речі трудноприсупне» [3, с. 493].

«До творів кожного визначного письменника можна підходити з різних поглядів, – зазначала у своїй книзі О. Черненко, – застосовувати різні літературні методи. Новий критичний підхід призво-

дить до нової інтерпретації. Крім цього, притаманне усім великим творам є те, що кожне чергове покоління знаходить в них для себе щось нове, свіже й актуальне, а це якраз робить їх безсмертними та надає їм вселюдського значення. В українській літературі до творів цього роду належать оповідання В. Стефаника: про це свідчить їх немеркнуча популярність серед українців та численні переклади на чужі мови – польську, чеську, російську, німецьку й англійську». «Щойно коли усвідомимо собі глибоко полісмісловий характер Стефаникових творів, зможемо відкрити в них вселюдські перспективи, їхню універсальну вартість» [8, с. 7–8].

«Одна з головних вад традиційних інтерпретацій полягає в тому, що вони не розглядають дорібку Стефаника на тлі духовости його власної, себто сучасної йому європейської доби. Стефанік був емоційно глибоко зв'язаний з українським селом, з якого він вийшов, але водночас його світогляд був співзвучний з тим світоглядом, що оволодів Європою на переломі 20-го сторіччя, себто з течією експресіонізму. Цей експресіоністичний світогляд наближав Стефаника до передових літературних і мистецьких кіл Заходу, але відчужував його від тодішньої галицької інтелігенції, якій часто було важко зрозуміти його творчість» [8, с. 8]. «Просвітянська діяльність, доступна і корисна для селян, не могла давати високої гуманістичної освіти, а тільки посилювала традиційну народницьку настанову. І саме цю світоглядкову настанову, що пізніше спричинила його конфлікт з галицьким середовищем та його вузькоутилітарним розумінням завдання літератури, мусив Стефанік переборювати усе своє творче життя» [8, с. 30].

О. Черненко приводить важливе спостереження про різницю між польською і українською культурною ситуаціями. Польща ніколи не переживала такого знищення своєї провідної культурної еліти, як Україна. Існування польської мови – основного маркера ідентичності – ніколи не було загрожене. Україна ж переживала постійно жакливі кризи своєї мови через різні укази та заборони її вживати, через процес русифікації. Польський селянин ніколи не вважався остаточним рятівником національної мови. Натомість українські селянські маси, цілком ще пригноблені панщиною, зберігали рідну мову, ліквідовану вже в нижчих і вищих школах та в міській адміністрації, і були єдиними її носіями. З цих причин дуже важко було українській літературі поруч з впливом нових течій романтичного модерного мислення позбутися ідеалізації селян і перебільшеного сантименту до них. «Тим важче було прищепити на український ґрунт нові течії модернізму, який гостро засуджував утилітарність мистецтва» [8, с. 32].

Велич творчості Стефаника, продовжує О. Черненко, – саме в тому, що він зумів створити синтез національних рис з уселюдськими, отже поєднати любов до української людини з модерним світоглядом та з модними на той час засобами мистецького самоствердження. «Точніше: він прищепив експресіонізм на український ґрунт, втілив його в українську народну тематику, до того ж надихав його чаром української природи та фольклору» [8, с. 8].

Своєрідний український характер експресіонізму Стефаника О. Черненко показала у зіставленні з творчістю визначного польського експресіоніста С. Пшебишевського, показала, як мотиви і творчі засоби Стефаника органічно споріднені з творчістю такого модерного письменника як славетний Франц Кафка. Вона знайшла в творах Стефаника світоглядові аналогії з творчістю мистців Вінсента Ван Гога, Едварда Мунка і Огюста Родена, а образно стилістичні аналогії передусім з творчістю відомого німецького поета-експресіоніста Георга Тракля (1887–1914) [8, с. 9].

На думку І. Костецького, «з нього був єдиний український письменник, який жив не у конфлікті з дивацтвами «кінця сторіччя», а, навпаки, був у них своїм, умів їх у себе ввібрати і, собі на вияв, досконало оперувати» [3, с. 488]. Думки про творчу особистість В. Стефаника, висловлені І. Костецьким і О. Черненко, поступово входять в науковий обіг, ними оперують сучасні дослідники. «Можемо із певністю сказати, – вважає Є. Баран, – що в українській літературі початку ХХ ст. Стефанік був одним із небагатьох письменників, у творчості якого таким органічним було поєднання європейського універсалізму (у розумінні повноти духовного і культурного досвіду), із національно-побутовою конкретикою. Обравши цей шлях (з допомогою В. Морачевського), Стефанік прирік себе на свідоме усамітнення і нерозуміння. Найлегший спосіб утримати його в силовому полі патріотичного народництва – проголосити реалістом, співцем «вимираючого села» акцентувати увагу на темі смерті, щоб мати підстави зробити висновок про домінування у його творчості песимістичних настроїв» [1, с. 168].

І. Костецький і О. Черненко доходять висновку, що розвиток української літератури йшов тими самими шляхами, що й європейський, але з деяким запізненням. Тому українську літературу не мож-

на розглядати тільки в українському контексті; її треба досліджувати на тлі загальноєвропейського культурного і літературного процесу.

«Подібно до того, як його земляк з Великої України Микола Ге був одним з предтеч експресіонізму в малярстві, так Стефаник був одним з перших представників цієї течії в літературі. Таким і міг би увійти в історію світової культури. Якби мав підтримку, або якби мав сили піти проти тиску рідного малокультурного середовища. Таким чином, історія поразки Стефаника, яка стала поразкою усього нашого народу, повинна вчити шанувати і визнавати те, що вище від наших обмежених смаків і знань. Навіть якщо воно нам незвичне чи незрозуміле» – коментує цю історію Марко Стех [5].

Отже, підсумок досліджень і висновків І. Костецького, О. Черненко, вчених української діаспори, наступний. Видавши три збірочки своїх творів на початку ХХ ст., Стефаник став зіркою світового масштабу. Він мав всі природні підстави, щоб вивести українську літературу у світ, дати їй ім'я, щоб всім стало відомо, як зветься мова, якою він пише – не «малоруська», не «руська», навіть не «українсько-руська», а – (назвати її. – О.С.) справжнє імення» – українська. Мав підстави зробити Русів місцем паломництва, «перетворити місцевість, де він жив, на осередок, куди писали б, і куди приїздили люди з усіх кінців землі, ділилися б думками й питалися поради» [3, с. 502].

Але... «Він справді повернувся на свою рідну землю, але не так, як від нього сподівалась доля. Русів не став Ясною Полянню. Тепер його (Стефаника. – О.С.) треба відкривати наново. Чого це коштує, знає кожен, хто хоч раз пробував пропагувати українську культуру...» [3, с. 502]. Таку ситуацію Костецький пояснює станом архаїчної свідомості тогочасного українського суспільства.

Костецький вважав В. Стефаника і Леся Українку видатними постатями «світового життєвого театру». В нашому мовно-культурному контексті не реалізувалися безперечно талановиті творці, як Леся Українка (яка, «як рідко хто, була покликана... суцільною істотою обернутись у подію світової літератури»), а ще помітніше Василь Стефаник, «який мав усі природні права й усі потрібні амбіції, щоб проштовхнути українську літературу нарешті у світ» [6, с. 331].

Осмилення теми нездійсненої реалізації В. Стефаника як письменника світового масштабу з-за обмеженості колективного підсвідомого української консервативної і політизованої громади, вчить нас цінувати й оберігати людей, митців, які створюють видатні культурні цінності. Видатні культурні досягнення мають, на думку М. Стеха, для життя народу неспівмірно більше значення, ніж вся політична метушня навколо хоча і нагальних, але тимчасових потреб [5].

У підсумку зазначимо, що, фонд ВЗУ НБУВ є важливим книжковим ресурсом, який репрезентує дослідження рецепції творчого спадку В. Стефаника фахівцями українознавцями з різних країн світу. Вони відчували свою місію – зберігати духовну спадщину України, що перебувала під загрозою в радянській імперії, утверджувати нові погляди на її історію, шукати шляхи нового розвитку літератури й культури. Важливо те, що ці дослідники значну увагу приділяють різним аспектам рецепції творчості письменника і вписують його спадок в український культурний наратив.

В. Стефаник один із тих українських авторів, яких, на думку М. Стеха, в Україні нелегко прочитати наново: так багато на його творчому спадку народницьких і соцреалістичних «ярликів» і стереотипів. Роздуми зарубіжних дослідників дають можливість побачити інші виміри його творчості, презентують творчий спадок у всій його повноті і в світовому культурному процесі, що дуже важливо в новітні часи під час створення нової історії української культури та формування по-справжньому нової української самототожності.

Список використаних джерел та літератури:

1. Баран Є. Художньо-естетичні погляди В. Стефаника (На матеріалі листування із В. Морачевським). *Краківські Українознавчі Зошити*. Т. VII–VIII / 1988–1999: Василь Стефаник і його епоха / під ред. Вол. Мокрого. Краків, 1998. С. 163–169.
2. Барка В. Експресіоністична проза Ігоря Костецького. *Ігор Костецький: Збірник присвячений 50-й річниці з дня народження письменника*. Мюнхен: На горі, 1963–1964. С. 199–205.
3. Костецький І. Стефан Георге: особистість, доба, спадщина. *Тобі належить цілий світ. Вибрані твори* / упоряд. М.-Р. Стех. Київ: Критика, 2005. С. 390–516.
4. Луців Л. Василь Стефаник – співець української землі. Нью-Йорк, Джерзі Сіті: вид-во «Свобода», 1971. 488 с.
5. Стех М. Василь Стефаник. *Очіма культури*. № 66. 19.11.2015. URL: https://www.youtube.com/watch?v=lZ2Dd_dVMB0 (дата звернення: 1.09.2020).
6. Стех М. Ігор Костецький: начерки до творчого портрета. *Есеїстика в пошуках джерел*. Київ: Пенмен, 2016. С. 222–348.

7. Хороб М. Стефанік-модерніст і сучасна українська мала проза. *Краківські Українознавчі Зошити*. Т. VII–VIII / 1988–1999: Василь Стефанік і його епоха / під ред. Вол. Мокрого. Краків, 1998. С. 181–195.

8. Черненко Олександра. Експресіонізм у творчості Василя Стефаніка. [Нью-Йорк]: «Сучасність», 1989. 280 с. (Бібліотека «Прологу» і «Сучасности». Ч. 188).

References

1. Baran Ye. Khudozhno-estetychni pohliady V. Stefanyka (Na materialy lystuvannia iz V. Morachevskym). *Krakivski Ukrainoznavchi Zoshyty*. Tom VII–VIII/ 1988–1999: Vasyl Stefanyk i yoho epokha / pid red. Vol. Mokroho. Krakiv, 1998. S. 163–169. (Materialy naukovoї konferentsii, orhanizovanoi fundatsiiciu Sv. Volodymyra v Yahellonskomu un-ti, Krakiv, 28–29 travnia 1998 r.).

2. Barka V. Ekspresionistychna proza Ihoria Kostetskoho. *Ihor Kostetskyi: Zbirnyk prysviachenyi 50-y richnytsi z dnia narodzhennia pysmennyka*. Miunkhen: Na hori, 1963–1964. S. 199–205.

3. Kostetskyi I. Stefan Heorhe: osobystist, doba, spadshchyna. *Tobi nalezhyt tsilyi svit. Vybrani tvory / uporiad. M.-R. Stekh*. Kyiv: Krytyka, 2005. S. 390–516.

4. Lutsiv L. Vasyl Stefanyk – spivets ukrainskoi zemli. Niu-York, Dzherzi Syti: vyd-vo «Svoboda», 1971. 488 s.

5. Stekh Marko. Vasyl Stefanyk. *Ochyma kultury*. № 66. 19.11.2015. URL: https://www.youtube.com/watch?v=lZ2Dd_dVMB0 (Last accessed: 01.09.2020).

6. Stekh M. Ihor Kostetskyi: nacherky do tvorchoho portreta. *Eseistyka v poshukakh dzherel*. Kyiv: Penmen, 2016. S. 222–348.

7. Khorob M. Stefanyk-modernist i suchasna ukrainska mala proza. *Krakivski Ukrainoznavchi Zoshyty*. Т. VII–VIII / 1988–1999: Vasyl Stefanyk i yoho epokha / pid red. Vol. Mokroho. Krakiv, 1998. S. 181–195.

8. Chernenko O. Ekspresionizm u tvorchosti Vasyliya Stefanyka. [Niu-York]: «Suchasnist», 1989. 280 s. (Biblioteka «Prolohu» i «Suchasnosty». Ch. 188).